

Strategisch Beleidsplan

Scol Saludabel

2011-2016

November 2011
Stuurgroep Scol Saludabel

Voorwoord

Voor u ligt het *Strategisch beleidsplan Scol Saludabel 2011 - 2016*. Dit plan is opgesteld naar aanleiding van het *Nationaal Plan Aruba 2009-2018; ter bestrijding van overgewicht, obesitas en gerelateerde gezondheidskwesties* conform de Gezonde School methode voor kleuter- en basisscholen. De totstandkoming van dit plan zou niet mogelijk zijn geweest zonder de inzet van lokale deskundigen op het gebied van volksgezondheid, onderwijs en sport. Ik wil al deze mensen van harte dank zeggen voor hun inspanningen.

Het feit dat dit plan door meerdere sectoren is samengesteld, is tekenend voor het integrale karakter van dit plan. Een integrale aanpak is zondermeer op zijn plaats gezien de aard van de gezondheids- en gedragsproblemen waar de Arubaanse jeugd mee te kampen heeft. Om de kans op succes van interventies te vergroten, is naast een integrale aanpak een structurele aanpak van belang alsook het vraaggericht werken, het koppelen van collectieve preventie aan individuele leerlingenzorg en een goede samenwerking met preventiepartners.

De voordelen die uit *Scol Saludabel* zullen voortvloeien zijn ampel. Ten eerste presteren gezonde leerlingen in een gezonde schoolomgeving beter. Naast de gezondheid van de leerling stimuleert *Scol Saludabel* tevens op effectieve wijze de gezondheid van leerkrachten. Gezonde leerkrachten betekent minder ziekteverzuim en een betere kwaliteit van het onderwijs. Wanneer preventie op een effectieve wijze wordt ingezet, zal dit leiden tot minder gezondheidsproblemen waardoor bepaalde vormen van individuele leerlingenzorg en van gezondheidszorg voorkomen kunnen worden. Door een betere inzicht in de gezondheidsproblematiek bij leerlingen kan de school beter prioriteiten stellen voor gezondheidsbevordering en vervolgens op een planmatige wijze een gezonde ontwikkeling op school stimuleren in relatie tot de omgeving en thuis.

Scol Saludabel beoogt op scholen gezondheidsbevordering hoog in het vaandel te houden voor zowel de leerlingen, het schoolpersoneel en de maatschappij in het algemeen. Met dit strategisch beleidsplan is een belangrijke stap in deze richting gezet.

Dr. Richard Visser
Minister van Volksgezondheid en Sport

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Leden Stuurgroep Scol Saludabel	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Doelstelling Stuurgroep Scol Saludabel	7
1.2 De huidige situatie	8
2 Concept Scol Saludabel: visie en missie.....	12
2.1 Beschrijving Scol Saludabel	12
2.2 Visie	14
2.3 Missie.....	14
3 Strategische doelstellingen.....	15
3.1 Gezond en veilig schoolklimaat.....	15
3.2 Psychologische en sociaal-emotionele ondersteuning en begeleiding.....	15
3.3 Zorgaanbod	16
3.4 Voedingsbeleid	16
3.5 Sport en bewegen.....	16
3.6 Gezondheidseducatie	17
3.7 Gezondheidsbevordering op de werkplek.....	17
3.8 Ouder- en buurtparticipatie	17
4 Conclusie en Aanbeveling	19
4.1 Conclusie.....	19
4.2 Aanbevelingen	19
Bronnen.....	21
Bijlage 1 Begroting Schooljaar 2012-2013.....	22

Leden Stuurgroep Scol Saludabel

Directie Onderwijs

Miriam Baiz

Reina Hernandis

Marcia Paskel

Directie Volksgezondheid

Patricia Angela-Thiel

Iraida Thijzen

Gisela de Veer

Nationale Sportraad

Maximo Wernet

*Met speciaal dank aan extern Beleidsadviseur Bureau Minister Volksgezondheid en Sport
Roy Mezas*

Samenvatting

Gezondheid bestaat uit verschillende componenten hoewel men dit vaak alleen maar vanuit het oogpunt van de aanwezigheid of afwezigheid van ziekte interpreteert. Gezondheid houdt echter veel meer in. In de definitie van de *World Health Organization (WHO)* verwijst de term *gezondheid* niet enkel naar de afwezigheid van ziekte, maar ook naar een toestand van volledig fysiek, sociaal, en mentaal welbevinden.

Er bestaan verschillende factoren of determinanten die de gezondheid beïnvloeden, waaronder factoren op het gebied van leefstijl en de sociale omgeving zoals o.a. de school. Zodoende richt gezondheidsbevordering zich op het beïnvloeden van deze factoren die de gezondheid bepalen en op het bevorderen van een gezonde leefstijl en gezondheidstoestand. Het gaat ook over het creëren van een sociale, economische en fysieke omgeving die gezond gedrag en gezondheid stimuleert.

Derhalve wordt wereldwijd steeds meer aandacht gegeven aan de erkenning van scholen als een educatieve instelling, waar gezondheidsbevordering een belangrijke rol kan spelen en waarbij de nadruk meer komt te liggen op het creëren van een ondersteunende omgeving voor gezondheid op school. Belangrijk is om gezondheid een vaste plek te geven in het curriculum en in de wijze waarop een school is ingericht en wordt aangestuurd. Het gaat om het ontwikkelen en uitvoeren van een gezondheidsbeleid op school. Het uiteindelijke doel van deze inspanningen is dat de gezondheid van de bevolking op Aruba verbetert door het terugdringen van risicogedrag en het ombuigen van de trend van een ongezonde leefstijl naar een gezonde leefstijl.

Gezien het feit dat de overheid zorg draagt voor een integraal en duidelijk beleid waarin gestreefd wordt naar zowel een onderwijsniveau van hoog kwaliteit als een optimale gezondheid voor jeugdigen werd op 18 augustus 2011 middels een Ministeriele Beschikking de stuurgroep "Scol Saludabel" ingesteld. Hierin staat als taak vermeld het opstellen van een strategisch beleidsplan inclusief implementatieplan conform het concept "Gezonde School". De stuurgroep is vertegenwoordigd door leden van Directie Volksgezondheid (Jeugdgezondheidszorg, Jeugd tandzorg, Beleid) Directie Onderwijs (Planning en Beleid, Curriculum Ontwikkeling) en de Nationale Sportraad.

Het strategisch beleidsplan *Scol Saludabel* is gebaseerd op het **Gezonde School Model** bestaande uit acht componenten. Met behulp hiervan zijn de volgende strategieën ontwikkeld:

1. Het stimuleren van scholen om tot een gezond en veilig schoolklimaat te komen;
2. Het ondersteunen van scholen ten aanzien van psychologische en sociaal-emotionele ontwikkeling en begeleiding;
3. Het optimaliseren van het zorgaanbod ten aanzien van scholen;
4. Het ondersteunen van scholen ten aanzien van het invoeren van een voedingsbeleid;
5. Het ondersteunen van scholen ten aanzien van het invoeren van sport en beweging;
6. Het ondersteunen van scholen op het gebied van gezondheidseducatie;
7. Het aansturen van scholen om de principes van gezondheidsbevordering op de werkplek te implementeren;
8. Stimuleren van ouder- en buurtparticipatie en hun betrokkenheid bij de scholen;

Aan de hand van deze strategieën wordt de school een “Scol Saludabel” waarbij de school in de gelegenheid wordt gesteld om planmatig, structureel en integraal de gezondheid, het welbevinden en de veiligheid van leerlingen en schoolpersoneel te stimuleren.

1 Inleiding

“Ieder kind heeft recht op onderwijs, gezondheid en veiligheid. En ieder kind heeft recht op onderwijs op een Gezonde School.”

Europees Congres over Gezonde Scholen, Griekenland, 1997

Het doel van deze nota “Strategisch beleidsplan Scol Saludabel” is om inhoud te geven aan beleidsstrategieën aangaande de implementatie van de Gezonde School methode op onze kleuter- en basisscholen. Gezondheid is in onze hedendaagse maatschappij steeds belangrijker. Hierbij worden scholen gezien als een goede omgeving om kinderen in aanraking te laten komen met gezondheidsbevordering. Zowel het Handvest van Ottawa voor gezondheidsbevordering (1986), de Jakarta verklaring van de vierde Internationale Conferentie over gezondheidbevordering (1997); en de aanbevelingen van de *World Health Organization* (WHO) Commissie van deskundigen over de brede gezondheid educatie en gezondheidsbevordering (1995) geven de richting aan de WHO Globale School gezondheidsinitiatief.

De school is een geschikte setting om jongeren op een efficiënte manier te bereiken met preventieve activiteiten. Onderwijs en gezondheid hebben een gedeeld belang. Samen maken ze van de scholen een plek waar je beter kan leren, onderwijzen en werken. De Gezonde School Methode is een manier van werken die scholen helpt om structureel aan de slag te gaan met gezondheid en veiligheid.

1.1 Doelstelling Stuurgroep Scol Saludabel

Gezien het feit dat de overheid zorg draagt voor een integraal en duidelijk beleid waarin gestreefd wordt naar zowel een onderwijsniveau van hoog kwaliteit als een optimale gezondheid voor jeugdigen werd op 18 augustus 2011 middels een Ministeriele Beschikking de stuurgroep “Scol Saludabel” ingesteld. Hierin staat als taak vermeld het opstellen van een strategisch beleidsplan inclusief implementatieplan conform het concept “Gezonde School”. De stuurgroep is vertegenwoordigd door leden van Directie Volksgezondheid (Jeugdgezondheidszorg, Jeugd tandzorg, Beleid) Directie Onderwijs (Planning en Beleid, Curriculum Ontwikkeling) en de Nationale Sportraad. Eveneens wordt de stuurgroep ondersteund door één adviseur van het Ministerie Volksgezondheid.

Op Aruba besteden vele scholen nu al tijd en aandacht aan gezondheid. Bijvoorbeeld men verzorgt lessen in gezonde voeding en beweging en is er een traktatiebeleid. Ondanks dat er al aandacht wordt geschonken aan gezondheid, levert dit vaak niet het gewenste effect. Maatregelen die scholen structureel uitvoeren en integraal opzetten, zullen meer effect hebben. De relatie tussen gezondheid en onderwijsprestaties is een ander argument om gezondheid en welzijn juist op school te bevorderen.

De Gezonde School of *Scol Saludabel* is een school die planmatig, structureel en integraal de gezondheid, het welbevinden en de veiligheid van leerlingen en schoolpersoneel stimuleert. De definitie van de *World Health Organization* luidt als volgt:

“A health promoting school is one that consistently strengthens its capacity for living, learning and working, which engages health and education officials, teachers, students, parents, health providers and community leaders in efforts to make the school a healthy place.”

1.2 De huidige situatie

Er is sprake van een trend waarbij leefstijlen steeds ongezonder worden. Overgewicht, als gevolg van te weinig bewegen (sedentarisme) en de inname van ongezond eten, vormt de voornaamste reden voor de ziektelast en sterfte op Aruba.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat kinderen op Aruba te kampen hebben met gedragsproblemen en overgewicht. Bijna 22% van de oudste kleuters (5 – 6 jarigen) hebben overgewicht mede ten gevolge van onvoldoende gezond eten en te weinig bewegen. Dat betekent dat bij deze kinderen als peuters al, voordat ze de kleuterschool bereiken, ongezonde voeding- en/of bewegingspatronen vertonen. Het percentage overgewicht ligt nog hoger bij de 5^e klasse leerlingen namelijk bijna 42% procent.

Uit een onderzoek¹ onder schoolgaande kinderen tussen 6 en 11 jaar blijkt dat 10.5% overgewicht hebben en 26.5% obees zijn. Zevenenzeventig procent (77%) van de onderzochte kinderen haalt de norm van 60 minuten lichamelijke activiteit niet en heeft dus een sedentaire leefstijl. Bovendien geeft het onderzoek eveneens aan dat deze kinderen gemiddeld 3 tot 4 uren televisie kijken of videogames spelen. Slechts 22.5 % heeft een actieve leefstijl.

De organisatie en infrastructuur van het Primair Onderwijs ziet er als volgt uit: het Ministerie van Onderwijs als overheidsorgaan heeft de verantwoordelijkheid voor het onderwijs op Aruba. In het Arubaanse onderwijssysteem wordt er een onderscheid gemaakt tussen openbaar en bijzonder onderwijs en tussen gesubsidieerd en niet gesubsidieerd onderwijs.

De Arubaanse overheid (Minister) bepaalt het beleid van het openbaar primair onderwijs en dit wordt gecoördineerd door de Dienst Publieke Scholen (DPS, openbaar schoolbestuur). Dit schoolbestuur valt direct valt het toezicht van de Minister van Onderwijs. Het betreft hier 6 kleuter- en 9 basisscholen.

Het gesubsidieerd bijzonder onderwijs wordt gecoördineerd door de schoolbesturen:

- Stichting Katholiek Onderwijs Aruba (SKOA)
- Stichting Protestants-christelijk Onderwijs Aruba (SPCOA)
- Stichting Onderwijs Advent Zending Aruba (SOAZA)
- Stichting Volle Evangelie Onderwijs Aruba (SVEOA)

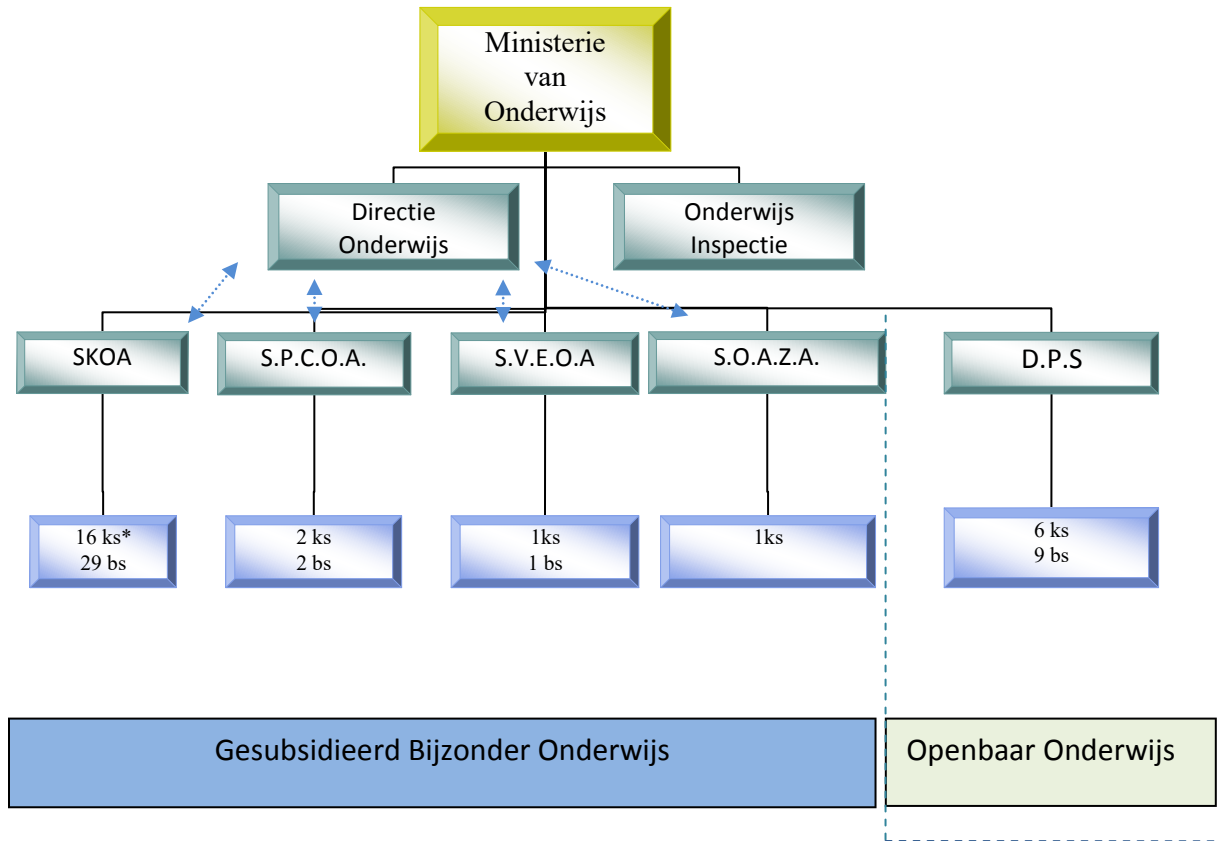
Het type onderwijs dat het meeste wordt aangeboden is het bijzonder onderwijs waarbij de schoolbesturen subsidie ontvangen van de overheid. Figuur 2 geeft aan dat SKOA het schoolbestuur is met de meeste kleuter- en basisscholen op Aruba.

---

¹ Visser, R.W.M. "Overgewicht en Obesitas: Prevalentie, Eigenschappen, en een Collectieve preventie onder basisschool leerlingen op Aruba 2004-2006"

Figuur 1 Organisatie primair onderwijs

*ks=kleuterscholen, bs=basisscholen

Directie Onderwijs is verantwoordelijk voor richtlijnen ten aanzien van het onderwijs op Aruba. Tevens verzorgt Directie Onderwijs de financiën van het onderwijspersoneel en de exploitatiekosten voor het gesubsidieerd bijzonder kleuter- en basisonderwijs.

De afdeling Curriculum Ontwikkeling van Directie Onderwijs heeft als hoofddoelstellingen het samenstellen van eindtermen- en kerndoelendocumenten. Verder ook het ontwikkelen van onderwijsmateriaal (methoden) voor alle schooltypen. De afdeling werkt nauw samen met de innovatieprojecten dus ook met het innovatieproject voor het primair onderwijs PRIEPEB (Proyecto di Inovacion pa Enseñansa Preparatorio y Enseñansa Basico). In het kader van de innovatie van het primair onderwijs is er een concept "curiculo nacional" ontwikkeld. Het concept "curiculo nacional" beschrijft de visie en de structuur van het nieuwe curriculum evenals de kerndoelen die ieder kind aan het eind van het primair onderwijs minimaal dient te bereiken. In de structuur van het nieuwe curriculum wordt een onderscheid gemaakt tussen zeven vormingsgebieden. Beweging en gezondheideducatie en Persoonlijke Vorming zijn vormingsgebieden binnen het nieuwe curriculum.

Een van de kerntaken van Afdeling Begeleiding van Directie Onderwijs is het begeleiden van scholen op integrale leerlingenzorg, c.q. een totaal systeem van aanpak dat gericht is op zowel het functioneren van de individuele leerling, het lesgeven van de leerkracht als het zorgsysteem op school in zijn geheel. Een deel van deze kerntaak is om de beroepsbekwaamheid van de leerkrachten te versterken. Schoolteams en leerkrachten kunnen professionalisering aanvragen op het pedagogisch-didactische en sociaal-emotionele gebied en voor begeleiding op methode.

In de praktijk richt Afdeling Begeleiding zich voornamelijk op de hulpvragen van het primair onderwijs omdat daar de basis van de leerling wordt gelegd.

De ondersteuning en begeleiding zijn op het niveau van de 1ste lijnszorg. Om dit beter te laten functioneren, worden scholen ondersteund bij het opzetten en verder vormgeven van de zorgstructuur binnen hun school. De zorgstructuur in een school is het samenhangend geheel van op elkaar afgestemde voorzieningen zoals het leerlingvolgsysteem (LVS), cyclus van planmatig werken, orthotheek, dossiervorming, groep- en leerling-bespreking, werken met groep- en handelingsplannen, interne begeleiding en individuele begeleiding van leerlingen. Deze zorgstructuur biedt alle leerlingen binnen de school passende zorg. De zorgstructuur geeft ook aan hoe de leerlingenzorg georganiseerd wordt op leerling-, klas- en schoolniveau.

Het Multidisciplinair Centrum (MDC) ressorteert momenteel onder de Directie Onderwijs als projectgroep. Het MDC bestaat uit een expertisecentrum waar meerdere disciplines verenigd worden en een observatiecentrum waar leerlingen tijdelijk opgevangen en begeleid worden teneinde integrale, effectievere, efficiëntere en een meer op maat gerichte hulp/zorg te kunnen waarborgen. Het MDC werkt vanuit een casusgerichte benadering waarbij het streefdoel is het aanbod van holistische, integrale en geïndividualiseerde zorg door een multidisciplinair team. De doelgroep is jeugdigen tussen 3 en 18 jaar met sociale en emotionele problemen, gedragsproblemen, (licht) psychiatrische- en leerproblemen en onderwijsbeperkingen of –deprivatie. De nadruk ligt op het zo vroegtijdig mogelijk signaleren en aanpakken van problemen in de tweedelijnszorg en deels in de derdelijnszorg.

Een andere zorg voor leerlingen van het primair onderwijs zijn de diensten die Jeugdgezondheidszorg (JGZ) verlenen. Deze afdeling valt onder Directie Volksgezondheid en heeft als doelstelling de lichamelijke, geestelijke en sociale gezondheid en ontwikkeling van alle jeugdigen op Aruba te behouden, te beveiligen en te bevorderen. De primaire doelgroepen zijn alle jeugdigen van 0 tot 19 jaar en hun ouders/verzorgers. De JGZ richt zich op intermediaire doelgroepen zoals scholen en andere instellingen die zich met jeugdigen bezig houden. De JGZ (schoolartsdienst) voert haar screening en preventieve gezondheidsonderzoeken op de kleuter- en basisscholen. Zowel het signaleren en begeleiden van kinderen met overgewicht (door de voedingsdeskundigen van JGZ) als het signaleren van kinderen met psychosociale problemen (door de orthopedagogen) behoren tot de activiteiten van JGZ.

Op dit moment ondervindt het onderwijs op het gebied van voeding en beweging de volgende knelpunten:

- Er ontbreekt een curriculum m.b.t. voeding en beweging voor het primair onderwijs. De leerkrachten werken op basis van thema's waarbij ruimte is voor vrije invulling en vormgeving. Er is geen relatie met de nationale richtlijnen voor voeding en beweging van Directie Volksgezondheid, welke belangrijk is voor de eenduidigheid;
- Het FDA (Fondo di Desaroyo Aruba) project *Van One Heavy Island naar One Healthy Island* is goedgekeurd en de procedures ten aanzien van de financiering van handleidingen en de leskisten zullen binnenkort van start gaan;
- Niet alle scholen hebben een schoolbeleid en richtlijnen voor verkoop en consumeren van gezonde eten en drinken;

- Weinig leerkrachten zijn opgeleid op het gebied van voeding en beweging. Slechts 8 Movecion y Salud-docenten zijn werkzaam bij basisscholen;
- Bij het bewegingsonderwijs geboden door IDEFRE komen 25 van de 35 basisscholen aan bod. Deze sportinstructeurs verzorgen bewegingsonderwijslessen in klas 4 tot en met klas 6;
- Tabel 1 geeft aan dat slechts 12% van de kleuterscholen en 15% van de basisscholen over een gymzaal met de benodigde materialen beschikken. Iets minder dan de helft van de scholen beschikken over een gymzaal. Sommige scholen hebben helemaal geen gymzaal of is er een afgekeurde gymzaal.

Tabel 1 Overzicht gymzaal en materiaal kleuter- en basisonderwijs

Infrastructuur	% kleuteronderwijs	% basisonderwijs
Gymzaal met benodigde materialen	12	15
Gymzaal zonder benodigde materialen	58	44
Open overdekte speelplaats	4	3
Deelt gymzaal	8	18
Geen gymzaal	15	15
Afgekeurd	4	3

2 Concept Scol Saludabel: visie en missie

2.1 Beschrijving Scol Saludabel

Het doel van de Gezonde School is om kinderen en jongeren bewuster te maken van hun gezondheid en ongezond gedrag zo veel mogelijk te veranderen in verantwoorde keuzes. Het bevorderen van gezond gedrag bij de jeugd leidt tot betere schoolprestaties en een gezondere leefstijl voor later. Eveneens kunnen ze beter presteren en is de kans op vroegtijdig school verlaten minder. De tijd en aandacht die scholen aan gezondheid besteden worden op de meest effectieve manier ingezet. Centraal staat de aansluiting bij de gezondheidssituatie van de leerlingen en leerkrachten en met aandacht voor de wensen van de school.

Enkele principes om te werken aan een gezonde school zijn:

- Een holistisch gezondheidsmodel;
- Actieve participatie van leerlingen en personeel;
- Actieve participatie van ouders;
- Rekening houden met verschillende invloedssferen (thuis, peergroup, vrije tijd, media...);
- Vakoverschrijdend en leerjaaroverstijgend teamwork;
- Aandacht voor kwaliteit en esthetiek van de schoolinfrastructuur;
- Rekening houden met psychosociale factoren voor gezond gedrag;
- Het personeel vervult een voorbeeldfunctie;

Belangrijk voor een gezonde school is gezondheid als een ruim begrip en dat alle partijen betrokken worden. Hierbij zijn participatie (intern) en netwerking (extern) cruciale elementen. Daarnaast moet er op verschillende niveaus gewerkt worden: de leerling, de klas, de school en de omgeving.

Hierna volgen vijf kernpunten die van belang zijn voor effectieve gezondheidsbevordering op scholen en die tevens bij dragen aan het draagvlak voor de Gezonde School. Ze vergroten de kansen op succesvolle implementatie en op waarborging van integrale en structurele gezondheidsbevordering.

1. *Structurele aanpak voor duurzaam effect*

Structurele aanpak is noodzakelijk om effecten op langere termijn te behouden. Dit betekent dat de school weloverwogen prioriteiten stelt in gezondheidsthema's en iedere leerling gedurende minimaal vijf jaar op een zo intensief mogelijke wijze wordt blootgesteld aan activiteiten die daarop inspelen. Op deze manier waarborgt de school de uitvoering van de gekozen activiteiten.

2. *Integrale aanpak: voorwaarde voor succes*

Uit onderzoek blijkt dat gezondheidsbevordering het meeste effect heeft als activiteiten voor een bepaald gezondheidsthema op meerdere niveaus worden aangeboden en inspelen op verschillende doelgroepen. Een mix van activiteiten die gericht zijn op signalering, gezondheidseducatie, schoolomgeving en schoolbeleid en regelgeving, waarbij aandacht is voor verschillende doelgroepen zoals ouders, leerlingen en leerkrachten.

3. *Draagvlak door vraaggericht werken*

De school staat centraal. De implementatie sluit aan bij de problemen, wensen, behoeften en mogelijkheden van scholen.

4. *Voordelen van het koppelen van collectieve preventie aan individuele leerlingenzorg*

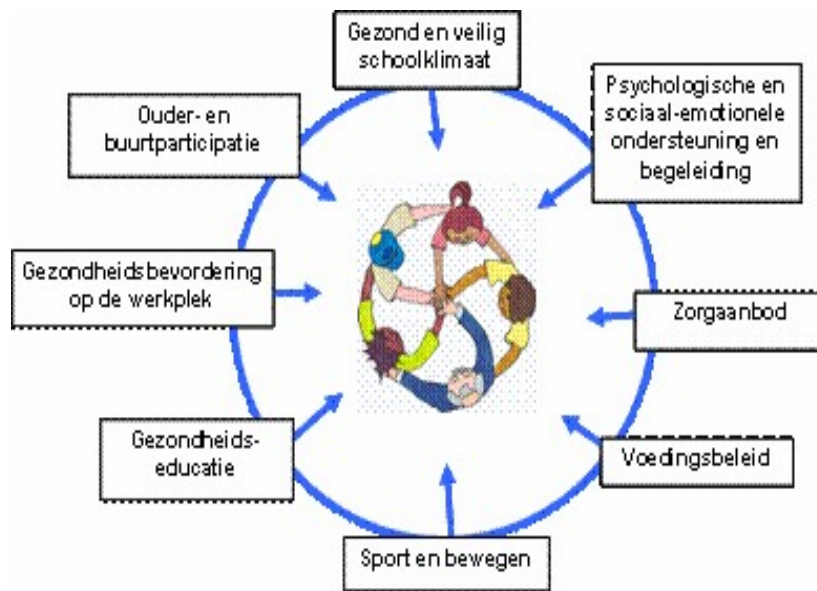
De koppeling collectieve preventie aan individuele leerlingenzorg heeft voordelen op schoolniveau. Individuele signalen vormen bijvoorbeeld een aanleiding voor structurele activiteiten voor een grote groep, bijvoorbeeld op het gebied van schoolbeleid, sociale omgeving en gezondheidseducatie.

5. *Goede samenwerking met preventiepartners als voorwaarde voor succes*

Preventiepartners zijn organisaties die primair onderwijs ondersteunen met gezondheidsbevordering en individuele leerlingenzorg.

De Gezonde School richt zich op het kiezen en uitvoeren van activiteiten rond gezondheid en veiligheid, die uiteindelijk in het schoolplan worden vastgelegd. Gebleken is dat activiteiten pas echt effectief zijn als ze bestaan uit een mix van strategieën en methoden die zich over een langere periode van 3 tot 5 jaar uitstrekken. Hiervoor gebruiken we het **Gezonde School Model**².

Figuur 2 Het Gezonde School Model

Het model in figuur 2 bestaat uit acht componenten en toont de onderlinge samenhang tussen de componenten en strategieën op school. Elk van deze componenten levert een bijdrage aan de gezondheid en veiligheid van leerlingen en schoolpersoneel. Bij de keuze voor een bepaalde prioriteit kunnen strategieën uit meerdere componenten worden ingezet om het gewenste effect te bereiken.

² Buijs, G.J. Werkdocument De Gezonde School Methode in Nederland, NIGZ, 2005.

2.2 Visie

De Gezonde School (Scol Saludabel) heeft als visie:

“Een gezonde samenleving waar de scholen bijdragen aan een beter kwaliteit van leven.”

2.3 Missie

Scol Saludabel wil bijdragen aan een gezonde samenleving door de volgende missie:

“Schoolgaande kinderen kennis, vaardigheden en attitude bijbrengen om zodoende een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving te bevorderen.”

De Gezonde School is gebaseerd op de kernwaarden gelijkheid, duurzaamheid, onderwijs voor iedereen, empowerment en democratie.

3 Strategische doelstellingen

De strategische doelstellingen en acties die hierna volgen zijn gebaseerd op de acht componenten van het Gezonde School model. Elk van deze strategieën levert een bijdrage aan de gezondheid en veiligheid van leerlingen en schoolpersoneel. Het is van belang dat scholen eigen keuzes maken op het terrein van gezondheid en veiligheid en dat zij die uiteindelijk vastleggen in hun schoolplannen.

3.1 Gezond en veilig schoolklimaat

Doelstelling: Het stimuleren van scholen om tot een gezond en veilig schoolklimaat te komen.

Acties:

1. Aandacht voor hygiëne: voldoende afvalbakken, zeep en schone handdoeken bij toiletten en deze regelmatig controleren en verschoneren
2. Betrekken van leerlingen bij het schoonhouden, zorgzaam omgaan met materialen (niet beschadigen) van de school
3. Zorgen voor een goede temperatuur, voldoende licht, luchtverversing en tochtwering in de school en goed meubilair op maat
4. Afspraken over de gedragsregels over bijvoorbeeld wederzijds respect, vertrouwen, pesten, vandalisme en discriminatie
5. Voorzieningen die de fysieke veiligheid op school bevorderen (bijvoorbeeld toezicht tijdens de pauze, bezoek Polis di Bario en hekwerk rondom school)
6. Zorgen voor naleving van veiligheidseisen waar het schoolgebouw, schoolplein en speeltoestellen aan moeten voldoen (bijvoorbeeld veilige lokalen en speeltoestellen, noodvoorzieningen, regelmatige controle op inhoud verbanddoos en een geïntegreerd ontruimingsplan)
7. Verbeteren van de verkeersveiligheid rondom school (bijvoorbeeld door klaar-overs te plaatsen, het signaleren van onveilige plekken en overleg voeren met de lokale verantwoordelijke instanties om aan die onveilige plekken iets te doen)
8. Opzetten en uitvoeren van beleid rond spijbelen en ziekteverzuim (bijvoorbeeld bijhouden wanneer leerlingen ziek zijn, wat zij hebben en voor en hoe lang ze afwezig zullen zijn)
9. Regelmatige controle op luizen bij de leerlingen
10. Aandacht voor gezond computergebruik thuis en op school
11. Bewust maken van schoolpersoneel en ouders van de voorbeeldrol die zij vervullen in gezond gedrag (niet roken en gezond eten in aanwezigheid van leerlingen)
12. Zorgen dat het schoolgebouw er van binnen en van buiten gezellig en aantrekkelijk uitziet.

3.2 Psychologische en sociaal-emotionele ondersteuning en begeleiding

Doelstelling: Het ondersteunen van scholen ten aanzien van psychologische en sociaal-emotionele ontwikkeling en begeleiding.

Acties:

1. Training/begeleiding van leerkrachten in het op tijd opsporen van psychische en sociaal-emotionele problemen bij leerlingen

2. Training/begeleiding van leerkrachten in het omgaan met leerlingen die psychosociale of gedragsproblemen hebben
3. Training/begeleiding van leerkrachten in het omgaan met incidenteel, moeilijk gedrag van kinderen (bijvoorbeeld een leerling die boos wegloopt, gaat vechten of weigert mee te doen aan een activiteit)
4. Training van leerlingen met bijvoorbeeld weinig zelfvertrouwen, faalangst, sociale omgangsproblemen of agressieve uitbarstingen
5. Aandacht voor het signaleren en bestrijden van ongewenste intimiteiten, seksueel geweld en machtsmisbruik binnen de school
6. Bekend en gemakkelijk toegankelijk maken van de interne vertrouwenspersoon.

3.3 Zorgaanbod

Doelstelling: Het optimaliseren van het zorgaanbod ten aanzien van scholen

Acties:

1. Een goed zorgsysteem voor leerlingen met gezondheidsproblemen, leerproblemen, sociaal-emotionele problemen of gedragsproblemen
2. Intensieve samenwerking en goede terugkoppeling met instellingen buiten de school bij de opvang en begeleiding van leerlingen met lichamelijke, psychosociale en gedragsproblemen (bijvoorbeeld Afdeling Jeugdgezondheidszorg Directie Volksgezondheid, Multidisciplinair Centrum)
3. Bespreken van de begeleiding van leerlingen met lichamelijke, psychosociale of gedragsproblemen tussen ouders/verzorgers en de school
4. Huisbezoeken door de leerkracht bij leerlingen zover wenselijk
5. Training gesprekstechnieken leerkrachten over slecht nieuws gesprekken en om problemen goed te kunnen verwoorden
6. Instellen van een inloopspreekuur op school waar leerlingen, leerkrachten en ouders terecht kunnen bij een maatschappelijke werker/verpleegkundige
7. Aanbieden van naschoolse opvang.

3.4 Voedingsbeleid

Doelstelling: Het ondersteunen van scholen ten aanzien van het invoeren van een voedingsbeleid.

Acties:

1. Opstellen en handhaven duidelijke regels over gezonde traktaties en tussendoortjes
2. Aanbieden van gezonde voedselvoorzieningen (bijvoorbeeld aanbod/verkoop van gezonde items)
3. Voorlichting verzorgen over gezonde voeding aan leerkrachten en ouders.

3.5 Sport en bewegen

Doelstelling: Het ondersteunen van scholen ten aanzien van het invoeren van sport en beweging.

Acties:

1. Realiseren van goede beweging, sport- en speelvoorzieningen (bijvoorbeeld voldoende materiaal, veilige en ruime sportruimtes en speelplaats)
2. Realiseren van sportieve ontspanningsmogelijkheden (bijvoorbeeld basketballen, streetdance en schooltuin onderhouden) voor leerlingen tijdens de pauzes of na schooltijd
3. Organiseren van buitenschoolse sportieve activiteiten (bijvoorbeeld sponsorloop, sportdag, zelfverdedigingcursus)
4. Bevorderen schoolzwemmen
5. Structurele lessen in bewegingsonderwijs door middel van implementatie *Movencion y Salud*
6. Aandacht tijdens de les voor sport en lichamelijke activiteit (bijvoorbeeld bewegen op muziek) en leerlingen aanmoedigen om aan sport te doen.

3.6 Gezondheidseducatie

Doelstelling: Het ondersteunen van scholen op het gebied van gezondheidseducatie met onderstaande thema's.

Acties:

1. gezonde voeding en beweging
2. Persoonlijke verzorging en (mond)hygiëne
3. lichamelijke en emotionele problemen van kinderen
4. sociale vaardigheden (samenwerken met anderen, assertiviteit, omgangsvormen en schoolregels)
5. (het voorkomen van) pesten, geweld en vandalisme
6. het risico van het gebruik van alcohol, roken en drugs
7. relationele en seksuele ontwikkeling
8. veilig gedrag in het gebouw, op de speelplaats en in het verkeer.

3.7 Gezondheidsbevordering op de werkplek

Doelstelling: Het aansturen van scholen om de principes van gezondheidsbevordering op de werkplek te implementeren.

Acties:

1. Organiseren van activiteiten die stress, burn-out en depressie terugdringen en helpen voorkomen (bijvoorbeeld door beperking van werkdruk en ventileringsmogelijkheden)
2. Aanbieden van bijscholing aan leerkrachten in vaardigheden t.a.v. omgaan met sociaal emotionele problemen bij leerlingen
3. Begeleiding van nieuwe leerkrachten
4. Aandacht voor het werken in teamverband (teambuilding)
5. Ondersteuning van leerkrachten die problemen ondervinden in hun werk
6. Aandacht voor terugkerend ziekteverzuim en het opnieuw beginnen van leerkrachten na een ziekteperiode.

3.8 Ouder- en buurtparticipatie

Doelstelling: Stimuleren van ouder- en buurtparticipatie en hun betrokkenheid bij de scholen.

Acties:

1. Oprichten van een werkgroep van ouders, leerkrachten en leerlingen die zich bezighoudt met plannen en activiteiten op het gebied van gezondheid op school
2. Bespreekbaar maken van thema's die verband houden met gezondheid op school door ze regelmatig op de agenda te zetten van de Oudercommissie
3. Samenwerken met andere scholen en instanties rond de school (bijvoorbeeld buurthuizen) op het gebied van gezondheid, welzijn en veiligheid
4. Het bewerkstelligen van optimale communicatie in de school en naar buiten toe betreffende wat de school doet aan gezondheid, welzijn en veiligheid (bijvoorbeeld door nieuwsbrieven en website)
5. Mogelijkheden zoeken om 'moeilijk bereikbare ouders' te betrekken bij school.

4 Conclusie en Aanbeveling

4.1 Conclusie

Wereldwijd wordt steeds meer aandacht gegeven aan de erkenning van scholen als een educatieve instelling en waar gezondheidsbevordering een belangrijke rol kan spelen. Bovendien komt de nadruk meer te liggen op het creëren van een ondersteunende omgeving voor gezondheid op school. Gezondheid dient een vaste plek te hebben in het curriculum en in de wijze waarop een school is ingericht en wordt aangestuurd. Het gaat om het ontwikkelen en uitvoeren van een gezondheidsbeleid op school.

Het uitgangspunt is dat de school centraal blijft en dat de implementatie van *Scol Saludabel* aansluit bij de problemen, wensen, behoeften en mogelijkheden van de scholen. Een belangrijk aandachtspunt is het structureel geven van de nodige training en ondersteuning aan de leerkrachten en schoolleiding van het primair onderwijs.

Eveneens is een structurele aanpak noodzakelijk om effecten op langere termijn te behouden. Dit betekent dat de school weloverwogen prioriteiten stelt in gezondheidsthema's en iedere leerling gedurende minimaal vijf jaar op een zo intensief mogelijke wijze wordt blootgesteld aan activiteiten die daarop inspelen. Op deze wijze waarborgt de school de uitvoering van de gekozen activiteiten.

Het is een feit dat een integrale aanpak een voorwaarde is voor succes. Immers gezondheidsbevordering heeft het meeste effect als activiteiten voor een bepaald gezondheidsthema op meerdere niveaus worden aangeboden en inspelen op verschillende doelgroepen. Van belang is een goede samenwerking met preventiepartners die het primair onderwijs ondersteunen met gezondheidsbevordering en individuele leerlingenzorg. In de komende jaren is er een intensieve samenwerking nodig tussen de gezondheidssector, de welzijnssector en de onderwijssector.

Met de uitgangspunten, strategieën en acties vermeld in dit document is het de bedoeling dat kinderen en jongeren bewust gemaakt worden van hun gezondheid en zo veel mogelijk verantwoorde keuzes maken. Het uiteindelijke doel van deze inspanningen is dat de gezondheid van de bevolking op Aruba verbeterd wordt door zowel het verminderen van risicogedrag als het bevorderen van een gezonde leefstijl.

4.2 Aanbevelingen

Hierna volgen enkele belangrijke aanbevelingen ter ondersteuning van de implementatie van *Scol Saludabel* in het primair onderwijs op Aruba.

4.2.1. Het instellen van een Commissie "Implementatie *Scol Saludabel*"

Er dient een commissie via een ministeriele beschikking ingesteld te worden met als hoofdtaak het implementeren en coördineren van het project "Scol Saludabel". De leden die hiervoor nodig zijn dienen vertegenwoordigers te zijn van:

1. Directie Volksgezondheid: afd. Jeugdgezondheidszorg, afd. Jeugd tandzorg, Beleid (trekker i.s.m. Ibisa)
2. Ibisa

3. Directie Onderwijs: afd. Curriculum en Ontwikkeling, afd. Begeleiding
4. IPA
5. IDEFRE
6. Directie Sociale Zaken
7. Fundacion pa nos Muchanan

4.2.2. Structurele financiëring

Er dient structureel een begroting opgesteld te worden ten behoeve van de duurzaamheid van dit project voor een periode van minimaal vijf jaar.

4.4.3. Het implementeren van *Scol Saludabel* middels een Pilot project

In verband met logistiek en haalbaarheid is de beste aanpak voor de implementatie van *Scol Saludabel* om te beginnen met een *pilot* project. Hiervoor is gekozen voor de volgende vijf scholen:

1. Paulus School
2. School Kudawecha
3. Mon Plaisir School
4. Mon Plaisir Kleuter School
5. Cacique Macuarima School

Deze scholen zijn geselecteerd aan de hand van de volgende criteria:

1. geografische spreiding,
2. Movecion & Salud docent
3. enthousiast team
4. open schoolklimaat
5. actieve oudercommissie

4.4.4. Het creëren van een breed draagvlak

Omwille van de duurzaamheid en de succesvolle implementatie van *Scol Saludabel* is het noodzakelijk om een breed draagvlak te creëren. Hiervoor is het van belang om de schoolbesturen en Inspectie van het Onderwijs te benaderen met het project. Daarna is het uitermate belangrijk om structurele samenwerking met strategische partners, stakeholders, overige instanties en buurt in het algemeen te bewerkstelligen.

4.4.5. Deskundigheidsbevordering

Een structurele en continue kennisbevordering van alle betrokkenen is van essentieel belang. Hiernaast is het cruciaal dat de opleiding Movecion y Salud bij IPA voortgang vindt.

4.4.6. Minimale eisen infrastructuur

Met betrekking tot de infrastructuur is het van belang dat iedere school tenminste een adequate gymzaal heeft.

Bronnen

Buijs, G.J. Werkdocument De Gezonde School Methode in Nederland, NIGZ, 2005.

<http://www.gezondeschool.info>

<http://www.paho.org>

<http://vimeo.com>

http://www.who.int/school_youth_health

Jaarverslag Afdeling Jeugdgezondheidszorg 2010, Directie Volksgezondheid.

Presentatie Multidisciplinair Centrum 2011.

Relato Estadístico. Enseñansa na Aruba 2009-2010.

Visser, R.W.M. "Overgewicht en Obesitas: Prevalentie, Eigenschappen, en een Collectieve preventie onder basisschool leerlingen op Aruba 2004-2006.